

DECIZIA Nr.235
din 7 aprilie 2015

**referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.484
alin.(2) și ale art.488 din Codul de procedură penală**

Publicată în Monitorul Oficial nr.364 din 26.05.2015

Augustin Zegrean	— președinte
Valer Dorneanu	— judecător
Petre Lăzăroiu	— judecător
Mircea Ștefan Minea	— judecător
Daniel Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Puskás Valentin Zoltán	— judecător
Simona-Maya Teodoroiu	— judecător
Tudorel Toader	— judecător
Cristina Teodora Pop	— magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Iuliana Nedelcu.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.488 alin.(1) din Codul de procedură penală, excepție ridicată, din oficiu, de către Curtea de Apel Ploiești — Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie în Dosarul nr.656/310/2014 și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr.850D/2014.

2. La apelul nominal se constată lipsa părților, procedura de citare fiind legal îndeplinită.

3. Curtea dispune a se face apelul și în Dosarul nr.951D/2014, având ca obiect excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.488 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală, excepție ridicată de reprezentantul Ministerului Public în Dosarul nr.6.220/300/2014 (1.757/2014) al Curții de Apel București — Secția I penală.

4. La apelul nominal răspunde personal partea Ion Gheorghe și se constată lipsa celorlalte părți. Procedura de citare este legal îndeplinită.

5. Curtea, având în vedere obiectul excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în dosarele sus-menționate, din oficiu, pune în discuție conexarea Dosarului nr.951D/2014 la Dosarul nr.850D/2014. Partea prezentă este de acord cu conexarea celor două dosare. Reprezentantul Ministerului Public, având în vedere dispozițiile art.53 alin.(5) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, nu se opune conexării dosarelor. Curtea, în temeiul dispozițiilor art.53 alin.(5) din Legea nr.47/1992, dispune conexarea Dosarului nr.951D/2014 la Dosarul nr.850D/2014, care este primul înregistrat.

6. Cauza fiind în stare de judecată, președintele acordă cuvântul părții prezente, care susține admiterea excepției de neconstituționalitate, deoarece imposibilitatea promovării căii de atac a apelului limitează dreptul său, în calitate de parte civilă, de a se apăra în cadrul unui proces echitabil.

7. Reprezentantul Ministerului Public arată că dispozițiile care vizează calea de atac a hotărârilor prin care instanța se pronunță asupra acordului de recunoaștere a vinovăției sunt criticate atât de către Ministerul Public, cât și de părțile implicate, deoarece împotriva hotărârii pronunțate în această materie se poate face apel numai de către inculpat și procuror. Se arată că, în cazul în care acordul de recunoaștere a vinovăției este admis, calea de atac este limitată numai la felul, cuantumul pedepsei și la forma de executare a acesteia. Astfel, există situații când, din ipotezele concrete ale fiecărei cauze, într-o serie de condiționări succesive, pot să apară interese specifice ale părților sau ale subiecților procesuali principali care nu sunt acoperite de actuala reglementare. Se observă, cu titlu exemplificativ, că nu poate fi contestată sentința prin care instanța, deși admite acordul de recunoaștere a vinovăției, nu ia act de existența tranzacției sau a acordului de mediere încheiat pe latură civilă. Drept urmare,

se pun concluzii de admitere a excepției de neconstituționalitate și de pronunțare a unei decizii prin care textele criticate să fie interpretate în sensul oferirii posibilității și celorlalți participanți la procesul penal de a-și apăra interesele legitime care le sunt recunoscute de Codul de procedură penală.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarelor, constată următoarele:

8. Prin încheierile din 12 septembrie 2014 și din 16 septembrie 2014, pronunțate în dosarele nr.656/310/2014 și nr.6.220/300/2014 (1.757/2014), **Curtea de Apel Ploiești — Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie și Curtea de Apel București — Secția I penală au sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.488 alin.(1) și, respectiv, ale art.488 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală**, excepție ridicată de Curtea de Apel Ploiești — Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, din oficiu, și de reprezentantul Ministerului Public în dosarele de mai sus, având ca obiect stabilirea vinovăției inculpatei sub aspectul săvârșirii infracțiunii de lovire sau alte violențe, prevăzută la art.180 alin.2 din Codul penal din 1969, pentru care inculpata a încheiat un acord de recunoaștere a vinovăției, conform prevederilor art.478—488 din Codul de procedură penală și, respectiv, soluționarea unui apel formulat de procuror și partea civilă împotriva unei sentințe penale prin care a fost admis acordul de recunoaștere a vinovăției încheiat în timpul urmăririi penale.

9. **În motivarea excepției de neconstituționalitate, în Dosarul nr.850D/2014**, cu privire la pretinsa încălcare prin textul criticat a dispozițiilor art.16, 21 și 24 din Constituție, se susține că acesta creează o inegalitate de tratament juridic între inculpat și partea responsabilă civilmente sub aspectul asigurării dreptului de a formula apel împotriva sentinței de admitere sau de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției, inegalitate care este nejustificată, în condițiile în care toți acești participanți la procesul penal au aceeași calitate, de părți. Se arată că restrângerea acestui drept părții civile și părții responsabile civilmente le privează pe acestea de posibilitatea de a-și apăra interesele legitime specifice, în vreme ce inculpatului îi este asigurată pe deplin această posibilitate. Se susține, totodată, că aceeași diferență de tratament juridic apare și între inculpat și persoana vătămată, care, chiar dacă nu este parte în procesul penal, face parte din categoria subiecților procesuali principali și are, conform art.33 alin.(2) din Codul de procedură penală, aceleași drepturi și obligații ca și părțile, cu excepția acelor pe care legea le rezervă doar părților.

10. Se observă, de asemenea, că, potrivit art.484 alin.(2) din Codul de procedură penală, procedura prin care instanța se pronunță, prin sentință, asupra acordului de recunoaștere a vinovăției este una necontradictorie și se realizează în ședință publică, după ascultarea procurorului, a inculpatului și avocatului acestuia, precum și a părții civile, dacă este prezentă, instanța fiind, prin urmare, obligată să dispună citarea inculpatului și a părții civile și să procedeze la ascultarea acestora, atunci când sunt prezente.

11. Se susține că reglementarea citării și ascultării părții civile instituită prin art.484 alin.(2) din Codul de procedură penală trebuie corelată cu prevederile art.486 din același cod, care face referire la cuprinsul sentinței prin care se admite acordul de recunoaștere a vinovăției, în funcție de împrejurarea dacă se referă sau nu și la soluționarea laturii civile. Astfel, se arată că, potrivit alin.(1) al art.486 din Codul de procedură penală, în ipoteza în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți s-a încheiat o tranzacție sau un acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța ia act de aceasta prin sentință. Însă, conform alin.(2) al aceluiași articol, în cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți nu s-a încheiat o tranzacție sau un acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă, caz în care hotărârea prin care s-a admis acordul de recunoaștere a vinovăției nu are autoritate de lucru judecat asupra întinderii prejudiciului în fața instanței civile.

12. Se susține că, în situația în care prima instanță omite să insereze în sentință acordul de mediere sau tranzacția intervenită între părți, iar inculpatul și procurorul nu formulează apel, sau în situația în care persoana vătămată consideră că este nejustificat de mică pedeapsa stabilită sau că nu este adecvată modalitatea de individualizare judiciară a acesteia, iar inculpatul și procurorul nu exercită calea de atac a apelului, întrucât sentința se

limitează la cuprinsul acordului de recunoaștere a vinovăției încheiat între inculpat și procuror, citarea și ascultarea părții civile în procedura de judecată referitoare la acordul de recunoaștere a vinovăției devin lipsite de obiect, dacă aceasta nu este inclusă printre titularii dreptului de a exercita apel împotriva sentinței astfel pronunțate.

13. Se subliniază faptul că accesul liber la justiție nu vizează exclusiv judecata în primă instanță, ci și sesizarea oricăror altor instanțe care, potrivit legii, au competența de a soluționa fazele ulterioare ale procesului, inclusiv promovarea căilor de atac, deoarece apărarea drepturilor și a intereselor legitime ale persoanelor presupune și posibilitatea de a ataca hotărârile judecătorești considerate ca fiind nelegale sau neîntemeiate. Prin urmare, limitarea dreptului unor părți sau subiecți procesuali principali ai aceluiași proces penal de a exercita căile legale de atac constituie o restrângere a accesului liber la justiție.

14. Se arată că, chiar dacă, în procesele penale, titularul acțiunii penale este Ministerul Public, potrivit rolului său constituțional reglementat la art.131 alin.(1) din Legea fundamentală, nu poate fi negat dreptul persoanei vătămate, al părții civile sau al părții responsabile civilmente de a-și exercita în mod personal și nemijlocit dreptul de a ataca la instanța ierarhic superioară o hotărâre judecătorească pe care o consideră greșită, indiferent sub ce aspect. Aceasta întrucât controlul judecătoresc are menirea de a repara eventualele erori cuprinse în soluțiile pronunțate prin hotărârile instanțelor inferioare.

15. În consecință, se reține interesul persoanei vătămate, al părții civile și al părții responsabile civilmente cu privire la soluționarea laturii penale a procesului, în condițiile în care de stabilirea existenței faptei penale și a vinovăției inculpatului judecat în cauză depinde și soluționarea laturii civile a procesului. Este subliniat, de asemenea, interesul persoanei vătămate de a critica soluția la care s-a ajuns în urma încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției între inculpat și procuror, soluție pe care aceasta o poate considera ca fiind nejustificat de blândă în raport cu gravitatea infracțiunii sau cu pericolozitatea infractorului.

16. În ceea ce privește încălcarea prin prevederile art.488 alin.(1) din Codul de procedură penală a dispozițiilor art.129 din Constituție, se subliniază faptul că, din coroborarea acestei norme constituționale cu cea de la art.126 alin.(2) din Legea fundamentală, se poate deduce competența legiuitorului de a reglementa condițiile de exercitare a căilor de atac, termenele de declarare a acestora, forma în care trebuie realizată, conținutul său, instanța la care se depune, competența și modul de judecare, soluțiile ce pot fi adoptate și alte astfel de aspecte legale. Se susține, însă, că dispozițiile constituționale anterior referite nu îi permit legiuitorului să suprimă dreptul substanțial al unei părți interesate de a exercita căile de atac și nici să restrângă acest drept, decât cu respectarea condițiilor prevăzute la art.53 din Constituție. Se conchide că noțiunea de „lege” folosită în sintagma „în condițiile legii” din cuprinsul art.129 din Constituție nu semnifică faptul că legiuitorul are dreptul de a înlătura sau restrânge, prin lege, drepturi sau libertăți expres prevăzute în Legea fundamentală, precum și la art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

17. În final, se face trimitere la Decizia Curții Constituționale nr.482 din 9 noiembrie 2004, prin care instanța de contencios constituțional a admis excepția de neconstituționalitate cu care a fost sesizată și a constatat că dispozițiile art.362 alin.1 lit.d) din Codul de procedură penală din 1968 sunt neconstituționale în măsura în care nu permit părții civile și părții civilmente responsabile să exercite calea de atac ordinară a apelului și în ce privește latura penală a procesului, întrucât acestea contravin prevederilor art.16 alin.(1), art.21, art.24 și art.129 din Constituție. Se susține că argumentele reținute în Decizia nr.482 din 9 noiembrie 2004 sunt valabile și în prezenta cauză.

18. În **Dosarul nr.951D/2014**, reprezentantul Ministerului Public, în calitate de autor al excepției, susține că prevederile legale menționate sunt neconstituționale, deoarece, în pofida rolului constituțional al procurorului de reprezentant al intereselor generale ale societății și de apărător al ordinii de drept, precum și al drepturilor și libertăților cetățenilor, acesta nu are posibilitatea de a formula apel împotriva unei sentințe prin care a fost admis acordul de recunoaștere a vinovăției, cu toate că acea hotărâre judecătorească este nelegală. Posibilitatea procurorului de a supune cenzurii instanței de apel numai aspectele ce țin de felul și quantumul pedepsei ori de forma de executare a acesteia contravin prevederilor constituționale mai sus arătate. În fapt, prin sentința penală atacată a fost admis acordul de recunoaștere a vinovăției încheiat în cursul urmăririi penale, iar inculpatul a fost condamnat

la pedeapsa de 3 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de ucidere din culpă. Deși în cauza respectivă a fost săvârșită infracțiunea de ucidere din culpă, instanța nu a făcut aplicarea dispozițiilor art.7 din Legea nr.76/2008 privind organizarea și funcționarea Sistemului Național de Date Genetice Judiciare, potrivit căruia prelevarea probelor biologice de la persoanele condamnate definitiv pentru săvârșirea infracțiunilor cuprinse în anexă la pedeapsa închisorii, precum și pentru persoanele pentru care instanța a pronunțat amânarea aplicării pedepsei sau renunțarea la aplicarea pedepsei *este dispusă de instanța de judecată*, prin hotărârea de condamnare ori prin hotărârea de amânare a aplicării pedepsei sau de renunțare la aplicarea pedepsei. Or, infracțiunea de ucidere din culpă se află printre infracțiunile expres menționate în anexa respectivă. Prin urmare, deși nelegalitatea este evidentă, reprezentantul Ministerului Public nu poate contesta sentința atacată pentru că nu se încadrează în motivele expres prevăzute de norma criticată.

19. În sfârșit, în susținerea excepției de neconstituționalitate, autorul acesteia face trimitere la jurisprudența în materie a Curții Constituționale, care prin Decizia nr.190 din 26 februarie 2008, a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art.362 alin.1 lit.a) teza a doua din Codul de procedură penală din 1968 potrivit cărora „Apelul procurorului în ce privește latura civilă este inadmisibil în lipsa apelului formulat de partea civilă, cu excepția cazurilor în care acțiunea civilă se exercită din oficiu” sunt neconstituționale, fiind contrare art.131 alin.(1) din Constituție.

20. **Curtea de Apel București — Secția I penală**, în Dosarul nr.951D/2014, opinează că excepția de neconstituționalitate este întemeiată.

21. Potrivit prevederilor art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, încheierile de sesizare au fost comunicate președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate ridicate.

22. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul și Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierile de sesizare, rapoartele întocmite de judecătorii-raportori, susținerile părții prezente, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

23. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.d) din Constituție, precum și ale art.1 alin.(2), ale art.2, 3, 10 și 29 din Legea nr.47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

24. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile art.488 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală, care au următorul cuprins: „(1) *Împotriva sentinței pronunțate potrivit art.485, procurorul și inculpatul pot declara apel, în termen de 10 zile de la comunicare.*

(2) *Împotriva sentinței prin care acordul de recunoaștere a fost admis, se poate declara apel numai cu privire la felul și cuantumul pedepsei ori la forma de executare a acesteia.*”

25. Se susține că textele criticate încalcă prevederile constituționale ale art.21 alin.(1) și (3) referitor la accesul liber la justiție și la dreptul la un proces echitabil, ale art.24 alin.(1) cu privire la dreptul la apărare și ale art.129 referitor la folosirea căilor de atac și ale art.131 alin.(1) referitor la rolul Ministerului Public în activitatea judiciară, precum și dispozițiile art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale cu privire la dreptul la un proces echitabil.

26. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că **dispozițiile art.478—488 din Codul de procedură penală reglementează procedura specială a acordului de recunoaștere a vinovăției**. Astfel, potrivit art.479 din același cod, „*acordul de recunoaștere a vinovăției are ca obiect recunoașterea comiterii faptei și acceptarea încadrării juridice pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală și privește felul și cuantumul pedepsei, precum și forma de executare a acesteia*”. Acesta reprezintă o instituție de drept procesual penal nouă în legislația românească, prin a cărei introducere, legiuitorul a dorit, conform expunerii de motive care însoțește Legea nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, o schimbare radicală a procesului penal român, chiar dacă aplicabilitatea sa este limitată la acele infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau pedeapsa

închisorii de cel mult 7 ani. Astfel, acordul de recunoaștere a vinovăției permite inculpatului să participe la stabilirea pedepsei, prin negocierea cu procurorul a condițiilor acestui acord, scopul încheierii lui fiind soluționarea cu celeritate a procesului penal, într-un termen optim și previzibil. Din acest punct de vedere, conform aceleiași Expuneri de motive, judecata infracțiunilor pe baza acordului de recunoaștere a vinovăției, la fel ca și judecata pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală, este o formă abreviată a judecății privind anumite infracțiuni, de natură a responsabiliza părțile din proces. Acordul poate fi încheiat numai atunci când, din probele administrate, rezultă că există suficiente date cu privire la existența faptei pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală și cu privire la vinovăția inculpatului, potrivit art.480 alin.(2) din Codul de procedură penală.

27. Pe de altă parte, Curtea reține că art.29 coroborat cu art.77—87 din Codul de procedură penală include printre **participanții în procesul penal suspectul, persoana vătămată, inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente**. Potrivit dispozițiilor art.77—81 din Codul de procedură penală, suspectul și partea vătămată sunt subiecți procesuali principali. Suspectul este „*persoana cu privire la care, din datele și probele existente în cauză, rezultă bănuiala rezonabilă că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală*” (art.77), iar persoana vătămată este persoana care „*a suferit o vătămare fizică, materială sau morală prin fapta penală*” (art.79). Inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente reprezintă părți ale procesului penal. Inculpatul este „*persoana împotriva căreia s-a pus în mișcare acțiunea penală*” (art.82), partea civilă este „*persoana vătămată care exercită acțiunea civilă în cadrul procesului penal*” (art.84), iar partea responsabilă civilmente este „*persoana care, potrivit legii civile, are obligația legală sau convențională de a repara în întregime sau în parte, singură sau în solidar, prejudiciul cauzat prin infracțiune și care este chemată să răspundă în proces*” (art.86).

28. În jurisprudența sa, pronunțându-se asupra dreptului părții civile și al părții civilmente responsabile de a exercita căile de atac, **prin Decizia nr.482 din 9 noiembrie 2004**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1.200 din 15 decembrie 2004, Curtea Constituțională, prin raportare la critici de neconstituționalitate similare celor invocate în prezenta cauză, a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.362 alin.1 lit.d) din Codul de procedură penală din 1968 și a constatat că **acestea sunt neconstituționale în măsura în care nu permit părții civile și părții civilmente responsabile să exercite calea de atac ordinară a apelului și în ce privește latura penală a procesului**. S-a arătat că, în această interpretare, dispozițiile art.362 alin.1 lit.d) din Codul de procedură penală contravin prevederilor art.16 alin.(1), art.21, art.24 și art.129 din Constituție. Potrivit art.362 alin.1 lit.d) din Codul de procedură penală din 1968, „*Pot face apel: [...] d) partea civilă și partea responsabilă civilmente, în ce privește latura civilă.*”. În concepția art.23—24 din Codul de procedură penală din 1968, părțile procesului penal erau inculpatul, partea vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente. Inculpatul era definit, prin art.23 din acest cod, ca fiind persoana împotriva căreia s-a pus în mișcare acțiunea penală. Partea vătămată era, conform alin.1 al art.24, persoana care a suferit prin fapta penală o vătămare fizică, morală sau materială, dacă participa în procesul penal. Aceeași persoană, dacă exercita acțiunea civilă în cadrul procesului penal dobândește calitatea de parte civilă, conform alin.2 al aceluiași art.24, iar persoana chemată în procesul penal să răspundă, potrivit legii civile, pentru pagubele provocate prin fapta învinutului sau inculpatului, se numea parte responsabilă civilmente, potrivit art.24 alin.3 din acest cod.

29. Prin Decizia nr.482 din 9 noiembrie 2004, Curtea a reținut că diferențierea realizată prin art.362 din Codul de procedură penală din 1968 între regimul juridic al părții vătămate, pe de o parte, și cel al părții civile și al părții civilmente responsabile, pe de altă parte, este neconstituțională, încalcând dispozițiile **art.16 alin.(1) din Constituție**. S-a arătat că, în cazul în care persoana vătămată formula, în cadrul procesului penal, pretenții pentru repararea prejudiciului material suferit ca urmare a săvârșirii infracțiunii, aceasta cumula două calități procesuale: calitatea de parte vătămată și calitatea de parte civilă. Aceste două părți ale procesului penal se aflau însă într-o situație identică, și anume în situația de persoane lezate în drepturile lor prin săvârșirea infracțiunii, ceea ce justifica existența „interesului legitim”, la care se referă art.21 din Constituție. Așa fiind, diferențierea operată prin dispozițiile lit.c) și, respectiv, ale lit.d) ale art.362 alin.1 din Codul de procedură penală din 1968 — în sensul că

partea vătămată putea face apel în ceea ce privește latura penală a cauzei, iar partea civilă, numai în ceea ce privește latura civilă — era contrară principiului constituțional al egalității cetățenilor în fața legii. S-a constatat că exista, de asemenea, **o inegalitate de tratament în ceea ce privește accesul la căile de atac între partea civilă și partea civilmente responsabilă, pe de o parte, și inculpat, pe de altă parte, inegalitate nejustificată, în condițiile în care toți acești participanți la procesul penal aveau aceeași calitate, de părți, iar restrângerea dreptului părții civile și al părții civilmente responsabile de a face apel în ce privește latura penală le priva pe acestea de posibilitatea de a-și apăra interesele lor legitime specifice, în vreme ce inculpatul își putea apăra nestânjenit propriile sale interese.** S-a mai reținut că exista o inegalitate flagrantă și nejustificată între statutul părții civile și al părții civilmente responsabile, care nu puteau ataca hotărârea instanței decât în ce privește latura civilă, și statutul „oricărui altor persoane ale căror interese legitime au fost vătămate printr-o măsură sau printr-un act al instanței”, persoane care, potrivit art.362 alin.1 lit.f), puteau face apel atât cu privire la latura penală, cât și cu privire la cea civilă.

30. În ceea ce privește încălcarea prin textul criticat a prevederilor **art.21 alin.(1) și (2) din Constituție**, prin aceeași decizie, Curtea a constatat că, întrucât textul constituțional nu distinge, rezultă că **accesul liber la justiție nu se referă exclusiv la acțiunea introductivă la prima instanță de judecată**, ci și la sesizarea oricărui altor instanțe care, potrivit legii, au competența de a soluționa fazele ulterioare ale procesului, *inclusiv, așadar, la exercitarea căilor de atac*, deoarece apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor legitime ale persoanelor presupune, în mod logic, și posibilitatea acționării împotriva hotărârilor judecătorești considerate ca fiind nelegale sau neîntemeiate. Ca urmare, *limitarea dreptului unor părți ale unuia și aceluiași proces penal de a exercita căile legale de atac constituie o restrângere a accesului liber la justiție*. S-a arătat că această îngrijire este neconstituțională, nefiind îndeplinite condițiile restrictive stabilite de art.53 alin.(1) din Constituție.

31. Tot prin decizia analizată, Curtea a observat că este adevărat că în procesele penale titularul acțiunii penale este Ministerul Public, care, potrivit prevederilor art.131 alin.(1) din Constituție, *„în activitatea judiciară, [...] reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor”*, dar că, nu mai puțin adevărat este și faptul că *exercitarea personală și în mod nemijlocit de către partea civilă sau de către partea civilmente responsabilă a dreptului de a ataca la instanța ierarhic superioară o hotărâre judecătorească pe care o consideră greșită, indiferent sub ce aspect, nu diminuează cu nimic rolul și atribuțiile Ministerului Public, ci, dimpotrivă, le completează, în interesul aplicării corecte a legii*. S-a reținut că controlul judiciar, prin diferite grade de jurisdicție, are menirea de a repara eventualele erori cuprinse în soluțiile pronunțate prin hotărârile instanțelor inferioare și că, la fel cum poate greși o instanță judecătorească, și reprezentantul Ministerului Public este supus aceleiași eventualități, astfel încât este posibil ca în mod eronat să nu atace cu apel ori cu recurs o hotărâre nelegală sau netemeinică. Într-o asemenea situație, când — conform art.362 alin.1 lit.d) din Codul de procedură penală din 1968 — partea civilă și partea civilmente responsabilă erau private de dreptul de a exercita căile de atac, hotărârile respective nu mai erau supuse controlului judiciar, cu consecința menținerii unor eventuale erori judiciare. În același sens, instanța de contencios constituțional a reținut că părții civile și celei responsabile civilmente nu le este străin interesul pentru soluționarea laturii penale a procesului, în condițiile în care de stabilirea existenței faptei penale și a vinovăției inculpatului judecat în cauză depinde și soluționarea laturii civile a procesului. S-a conchis, așadar, *că nu poate fi primită susținerea că atribuțiile Ministerului Public în exercitarea acțiunii penale sunt de natură să înlăture interesul părții civile și al celei responsabile civilmente pentru soluționarea laturii penale a procesului și, în consecință, posibilitatea acestora de a exercita căile de atac în această privință*.

32. Referitor la încălcarea prin prevederile art.362 alin.1 lit.d) din Codul de procedură penală din 1968 a dispozițiilor **art.24 alin.(1) din Constituție** privind dreptul la apărare, Curtea a reținut că, prin redactarea sa atât de generală, această garanție constituțională nu vizează doar apărarea referitoare la faza procesului penal desfășurată în fața primei instanțe de judecată, ci vizează, deopotrivă, și dreptul de apărare prin exercitarea căilor legale de atac împotriva unor constatări de fapt sau de drept ori unor soluții adoptate de o instanță de

judecată, dar care sunt considerate greșite de către unul sau altul dintre participanții la procesul penal. S-a reținut că, *în situația în care partea vătămată și partea civilă erau împiedicate să exercite căile ordinare de atac, acestea nu-și puteau valorifica și apăra drepturile în fața instanței de apel sau de recurs, întrucât ori cauza nu va ajunge în fața acestor instanțe ori, în eventualitatea apelului sau a recursului declarat de inculpat, nu se putea înrăutăți situația acestuia.*

33. Cu privire la încălcarea prevederilor **art.129 din Constituție**, s-a constatat, prin aceeași decizie că, în privința condițiilor de exercitare a căilor de atac, legiuitorul poate să reglementeze termenele de declarare a acestora, forma în care trebuie făcută declarația, conținutul său, instanța la care se depune, competența și modul de judecare, soluțiile ce pot fi adoptate și altele de același gen, astfel cum prevede art.126 alin.(2) din Legea fundamentală, potrivit căruia „*competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege*”. Dar *legiuitorul nu poate suprima dreptul substanțial al unei părți interesate de a exercita căile de atac și nici nu poate restrânge exercițiul acestui drept decât în condițiile restrictive stabilite în art.53 din Constituție*. S-a arătat că, într-adevăr, deși art.129 din Constituție asigură folosirea căilor de atac „*în condițiile legii*”, această dispoziție constituțională nu are semnificația că legea ar putea înlătura ori restrânge exercițiul acestui drept expres consacrat de Constituție.

34. În fine, s-a reținut, prin aceeași decizie că, prin Decizia nr.100 din 9 martie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.261 din 24 martie 2004, Curtea Constituțională a constatat că dispoziția „Pot face apel: [...] c) partea vătămată în cauzele în care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă, dar numai în ce privește latura penală” din cuprinsul art.362 alin.1 lit.c) din Codul de procedură penală din 1968 este neconstituțională, urmând ca persoana vătămată să poată exercita calea de atac ordinară a apelului indiferent de modul în care se pune în mișcare acțiunea penală (din oficiu sau la plângere prealabilă). S-a stabilit, totodată, că considerentele Deciziei nr.100 din 9 martie 2004 sunt în întregime valabile și în ce privește dispozițiile art.362 alin.1 lit.d) din Codul de procedură penală din 1968.

35. **Decizia nr.482 din 9 noiembrie 2004 a reprezentat un reviriment jurisprudențial**, întrucât prin Decizia nr.45 din 14 martie 2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.370 din 9 august 2000, Decizia nr.139 din 13 iulie 2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.513 din 19 octombrie 2000, Decizia nr.157 din 21 septembrie 2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.653 din 13 decembrie 2000, Decizia nr.14 din 18 ianuarie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.78 din 15 februarie 2001, Decizia nr.154 din 10 mai 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.387 din 16 iulie 2001, Decizia nr.307 din 15 noiembrie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.108 din 8 februarie 2002, sau Decizia nr.274 din 26 iunie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.559 din 4 august 2003, Curtea Constituțională a respins excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.362 alin.1 lit.d) din Codul de procedură penală din 1968.

36. Curtea observă în cauza de față faptul că persoana vătămată, inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente, participanți în procesul penal, conform Codului de procedură penală în vigoare, și, respectiv, părți ale procesului penal, potrivit Codului de procedură penală din 1968, sunt definiți la fel de cele două coduri anterior referite, iar suspectul, reglementat la art.77 din actualul Cod de procedură penală, reprezintă participantul în procesul penal similar învinutului, conform prevederilor vechiului Cod.

37. **Curtea reține, totodată, că soluția legislativă care respectă considerentele și dispozitivul Deciziei nr.482 din 9 noiembrie 2004 se regăsește în actualul Cod de procedură penală. Astfel, potrivit regulilor generale de procedură penală, respectiv, conform prevederilor art.409 alin.(1) din Codul de procedură penală, partea civilă** poate face apel în ceea ce privește latura penală și latura civilă a cauzei [art.409 alin.(1) lit.c) teza întâi], iar **partea responsabilă civilmente** poate face apel în ceea ce privește latura civilă, iar, referitor la latura penală, în măsura în care soluția pronunțată influențează soluționarea laturii civile [art.409 alin.(1) lit.c) teza a doua]. De asemenea, **persoana vătămată** poate face apel în privința laturii penale [art.409 alin.(1) lit.d)].

38. De asemenea, Curtea observă că, **în privința laturii civile a cauzei, conform regulilor generale de procedură, respectiv dispozițiilor art.23 din Codul de procedură penală**, inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente pot încheia, în condițiile legii, o *tranzacție* sau un *acord de mediere* [art.23 alin.(1) din Codul de procedură penală]. De asemenea, inculpatul, cu acordul părții responsabile civilmente, poate recunoaște, în tot sau în parte, pretențiile părții civile [art.23 alin.(2)]. În cazul recunoașterii pretențiilor civile, instanța obligă la despăgubiri în măsura recunoașterii, iar cu privire la pretențiile civile nerecunoscute pot fi administrate probe [art.23 alin.(3)]. *Cu toate acestea, potrivit dispozițiilor aceluiași art.409 alin.(1) lit.b) și c) din Codul de procedură penală, partea civilă și partea responsabilă civilmente pot formula apel cu privire la latura civilă a cauzei, în egală măsură cu inculpatul, așa cum s-a arătat mai sus.*

39. În fine, Curtea reține că, în planul dreptului procesual civil, **Codul de procedură civilă** reglementează dreptul pârâtului de a recunoaște pretențiile reclamantului, precum și posibilitatea încheierii unor acorduri de mediere sau de tranzacție cu privire la pretențiile formulate în cauze. Potrivit art.436 din acest cod, dacă pârâtul a recunoscut în tot sau în parte pretențiile reclamantului, instanța, la cererea acestuia din urmă, va da o hotărâre în măsura recunoașterii, iar, dacă recunoașterea este parțială, judecata va continua cu privire la pretențiile rămase nerecunoscute, instanța urmând a pronunța o nouă hotărâre asupra acestora. Potrivit art.21 din Codul de procedură civilă, medierea este o formă de împăcare a părților, prin soluționarea amiabilă a litigiului, operațiune juridică ce se realizează, potrivit legii speciale — Legea nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.441 din data de 22 mai 2006, și pe care judecătorul o constată în cuprinsul hotărârii pe care o dă, potrivit art.227 alin.(5) din Codul de procedură civilă. Conform art.438 alin.(1) din Codul de procedură civilă, părțile se pot înfățișa oricând în cursul judecății, chiar fără să fi fost citate, pentru a cere să se dea o hotărâre care să consfințească tranzacția lor. Potrivit art.437 din Codul de procedură civilă, *hotărârea dată în baza recunoașterii pretențiilor de către instanța de fond poate fi atacată numai cu recurs la instanța ierarhic superioară, iar când recunoașterea pretențiilor a fost făcută înaintea instanței de apel, hotărârea primei instanțe va fi anulată în măsura recunoașterii, dispunându-se admiterea, în mod corespunzător, a cererii. În privința hotărârii prin care se încuviințează învoiala părților — tranzacția, art.440 din Codul de procedură civilă prevede că aceasta poate fi atacată, pentru motive procedurale, numai cu recurs la instanța ierarhic superioară, dispoziții aplicabile, în mod corespunzător, și în cazul în care învoiala părților este urmarea procedurii de mediere, potrivit art.441 din Codul de procedură civilă.*

40. **În concluzie**, Curtea constată că, **potrivit procedurii comune** prevăzute de Codul de procedură penală, *persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente pot formula apel după cum urmează: partea civilă, atât pe latură penală, cât și pe latură civilă; partea responsabilă civilmente, pe latură civilă, iar pe latură penală, numai când influențează latura civilă; și persoana vătămată, numai pe latură penală.* Curtea observă, totodată, că, în condițiile aceluiași cod, împotriva soluției pronunțate pe latura civilă a cauzei poate fi formulat apel, chiar dacă, cu privire la aceasta a fost încheiat un act de mediere, de tranzacție sau de recunoaștere a obligațiilor civile. De asemenea, și Codul de procedură civilă reglementează o cale de atac atunci când procesele se sting prin mediere, tranzacție sau recunoaștere a pretențiilor celorlalte părți.

41. Spre deosebire de procedura comună, în cadrul **procedurii speciale** a acordului de recunoaștere a vinovăției, reglementată de art.478—488 din Codul de procedură penală, Curtea constată că, potrivit normei supuse controlului de constituționalitate [art.488 alin.(1) din Codul de procedură penală], *partea civilă, partea responsabilă civilmente și persoana vătămată sunt excluse total de la dreptul de a face apel, indiferent că este vorba despre latura penală sau civilă a cauzei. Prin urmare, examinând critica de neconstituționalitate a art.488 alin.(1) din Codul de procedură penală, se impune a se analiza în ce măsură considerentele de principiu rezultate din Decizia nr.482 din 9 noiembrie 2004 sunt aplicabile și în cazul acestei proceduri speciale și dacă textul art.488 alin.(1) din Codul de procedură penală încalcă exigențele constituționale ale art.16, art.21 și art.24.*

42. Din logica acestei proceduri speciale, Curtea reține că intenția legiuitorului a fost aceea de a spori celeritatea procesului penal, prin înlocuirea unei părți importante a acestuia cu un acord încheiat între procuror și inculpat, prin care acesta din urmă își recunoaște vinovăția,

acceptă încadrarea juridică și participă la stabilirea pedepsei, atunci când există suficiente date cu privire la existența faptei cu privire la care s-a pus în mișcare acțiunea penală și cu privire la vinovăția sa [conform art.480 alin.(2) din Codul de procedură penală]. În acest fel, în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de cel mult 7 ani, legiuitorul a înțeles să reglementeze posibilitatea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției în scopul soluționării într-un termen optim și previzibil a respectivelor cauze.

43. De asemenea, în ceea ce privește modul de soluționare a laturii civile, conform art.486 alin.(1) din Codul de procedură penală, în cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța ia act de aceasta prin sentință. Iar potrivit alin.(2) al art.486, în cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți nu s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă. În această situație, hotărârea prin care a fost admis acordul de recunoaștere a vinovăției nu are autoritate de lucru judecat asupra întinderii prejudiciului în fața instanței civile, înțelegând prin aceasta că *hotărârea în cauză are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile în ceea ce privește existența faptei și a vinovăției*. Prin urmare, în cazul în care între părțile cauzei penale s-a încheiat un acord de recunoaștere a vinovăției, dar nu s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța civilă, în soluționarea laturii civile a cauzei, nu poate pune în discuție și nu poate să se pronunțe prin hotărârea pe care o dă asupra acestor aspecte ale laturii penale (existența faptei și a vinovăției), ele fiind stabilite deja prin sentința care admite acordul de recunoaștere a vinovăției.

44. În acord cu Decizia nr.482 din 9 noiembrie 2004, Curtea reține că, din perspectiva instituției acordului de recunoaștere a vinovăției, persoana vătămată și partea civilă sunt persoane lezate în drepturile lor prin săvârșirea infracțiunii. Totodată, săvârșirea aceleiași infracțiuni afectează și drepturile patrimoniale ale părții responsabile civilmente. Aceste aspecte **justifică interesul legitim al acestor participanți în procesul penal pentru aflarea adevărului**.

45. Prin urmare, dispozițiile art.488 alin.(1) din Codul de procedură penală creează o **inegalitate de tratament între persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente, pe de o parte, și inculpat, pe de altă parte**, sub aspectul dreptului de a formula apel împotriva sentinței prin care instanța de fond admite sau respinge acordul de recunoaștere a vinovăției, în ceea ce privește latura penală a cauzei. Această inegalitate de tratament juridic nu este justificată în mod obiectiv și rezonabil, motiv pentru care textul criticat contravine dispozițiilor art.16 din Constituție privind egalitatea în drepturi.

46. Curtea constată, de asemenea, că accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil nu presupune garantarea acestor drepturi doar la nivelul instanței de fond, ci și în privința sesizării instanțelor competente să soluționeze următoarele faze ale procesului penal, întrucât **garantarea drepturilor și a libertăților participanților în procesul penal presupune și asigurarea posibilității legale a acestora de a ataca hotărârile judecătorești prin care drepturile și libertățile lor sunt lezate**. În acest sens, este de subliniat că de stabilirea existenței faptei și a vinovăției făptuitorului depinde soluționarea laturii civile a cauzei și că, potrivit art.486 alin.(2) din Codul de procedură penală, hotărârea instanței penale competente să se pronunțe referitor la acordul de recunoaștere a vinovăției are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile cu privire la aceste două aspecte ale cauzei, atunci când admite acordul și între părți nu s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, așa cum s-a arătat la paragraful 43. Din acest punct de vedere, **nereglementarea dreptului persoanei vătămate, părții civile și al părții responsabile civilmente de a ataca cu apel, sub aspectul laturii penale a cauzei, hotărârea pronunțată potrivit art.485 din Codul de procedură penală, încalcă prevederile art.21 alin.(1) și (3) din Legea fundamentală**, precum și dispozițiile art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

47. Curtea reține, totodată, că dreptul la apărare, prevăzut la art.24 din Constituție, presupune și posibilitatea de exercitare a căilor de atac prevăzute de lege împotriva hotărârilor judecătorești în cuprinsul cărora se regăsesc aspecte de fapt sau de drept ori soluții pe care titularul dreptului la apărare, care are calitatea de participant în procesul penal,

le consideră greșite, în cazul în care acestea îi afectează drepturile sau interesele legitime. **Or, în condițiile în care persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente nu pot declara apel cu privire la aspectele penale ale cauzei împotriva hotărârii de admitere sau de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției, acestea nu-și pot apăra drepturile și interesele în fața instanței de apel.** Pentru acest motiv, prevederile art.488 alin.(1) din Codul de procedură penală încalcă dreptul la apărare al participanților în procesul penal, contravenind normei constituționale de la art.24 alin.(1).

48. În ceea ce privește dispozițiile art.129 din Constituție, Curtea observă faptul că acestea consacră dreptul subiectiv al părților unui proces de a exercita căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești pe care le consideră nelegale sau neîntemeiate, drept despre care același text prevede că poate fi exercitat „*în condițiile legii*”. Prin urmare, conform acestui text constituțional, legiuitorul are dreptul de a reglementa aspecte precum termenele de introducere a căilor de atac, condițiile de fond și de formă ale acțiunilor astfel promovate, competența instanțelor și procedura de judecată în vederea soluționării lor, precum și soluțiile ce pot fi pronunțate în acest scop. De altfel, această atribuție a legiuitorului este prevăzută la art.126 alin.(2) din Legea fundamentală, potrivit căruia „*competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege*”. Cu atât mai mult, legiuitorul are dreptul de a reglementa diferit regimul căilor de atac într-o procedură specială, cum este cea a acordului de recunoaștere a vinovăției, raportat la regimul comun al căilor de atac, în speță al apelului. Însă **aceasta nu presupune posibilitatea legiuitorului de a suprima dreptul substanțial al unora dintre participanți într-un proces, respectiv al persoanei vătămate, al părții civile și al părții responsabile civilmente, de a recurge la folosirea căilor de atac.**

49. Cele trei categorii de participanți sunt persoane lezate în dreptul lor prin săvârșirea infracțiunii, justificându-se interesul legitim de a participa în proces, inclusiv prin declararea apelului, în vederea stabilirii unei situații corecte în fapt și în drept, în scopul aflării adevărului. **Această evaluare este valabilă indiferent dacă procedura de urmărire și judecată a infracțiunii se desfășoară după regulile dreptului comun sau după o procedură specială.**

50. Curtea constată, astfel, că prevederile art.488 alin.(1) din Codul de procedură penală încalcă dispozițiile art.129 din Constituție.

51. Pentru argumentele expuse anterior, prin care a fost constatat dreptul părții civile și al părții responsabile civilmente de a ataca cu apel sentința instanței de fond, **inclusiv cu privire la modul de soluționare a laturii civile,** Curtea reține că, *din cauza restrângerii motivelor de apel numai la cele cu privire la felul și cuantumul pedepsei ori la forma de executare a acesteia, dispozițiile art.488 alin.(2) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale, contravenind prevederilor art.16, art.21 și art.24 din Constituție, întrucât exclud formularea apelului împotriva modului de soluționare a laturii civile.*

52. În ceea ce privește **critica expresă de neconstituționalitate a prevederilor art.488 alin.(2) din Codul de procedură penală,** din coroborarea acestor dispoziții cu cele ale art.488 alin.(4) din Codul de procedură penală, Curtea constată că legiuitorul **nu a reglementat posibilitatea participanților la procesul penal de a ataca hotărârea instanței de fond pentru alte motive decât felul și cuantumul pedepsei și forma de executare a acesteia.**

53. În analiza criticii, Curtea pornește de la ideea că **procesul penal este guvernat de principiul legalității, prevăzut la art.2 din Codul de procedură penală, care presupune ca întreaga sa desfășurare să aibă loc potrivit dispozițiilor legale.** Nerespectarea acestor dispoziții atrage nulitatea absolută sau relativă a actului încheiat, potrivit distincțiilor făcute prin prevederile art.281 și 282 din Codul de procedură penală. Așa fiind, și acordul de recunoaștere a vinovăției, ca instituție procesual penală, trebuie să respecte normele procesuale penale, în general, și dispozițiile legale care îl reglementează, în special. **Astfel, nerespectarea condițiilor încheierii acestuia, prevăzute la art.480 din Codul de procedură penală, atrage nulitatea sa.** În acest sens, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției cu privire la infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 7 ani [art.480 alin.(1) din Codul de procedură penală] sau fără asigurarea asistenței juridice obligatorii [art.480 alin.(2) teza a doua din Codul de procedură penală] este nulă. Este, de asemenea, nulă încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției înaintea punerii în

mişcare a acțiunii penale [art.478 alin.(1) din Codul de procedură penală] sau de către un inculpat minor [art.478 alin.(6) din Codul de procedură penală]. *La cele arătate, se adaugă ca potențiale cauze de nulitate cel puțin cauzele de nulitate absolută limitativ enumerate la art.281 alin.(1) din Codul de procedură penală, respectiv nerespectarea dispozițiilor legale privind:* a) compunerea completului de judecată; b) competența materială și competența personală a instanțelor judecătorești, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente; c) publicitatea ședinței de judecată; d) participarea procurorului, atunci când participarea sa este obligatorie potrivit legii; e) prezența suspectului sau a inculpatului, atunci când participarea sa este obligatorie potrivit legii; f) asistarea de către avocat a suspectului sau a inculpatului, precum și a celorlalte părți, atunci când asistența este obligatorie. *De asemenea, potrivit art.282 alin.(1) din Codul de procedură penală, încălcarea oricărui dispoziții legale, în afara celor prevăzute la art.281 din Codul de procedură penală, determină nulitatea relativă a actului astfel încheiat, atunci când prin nerespectarea cerinței legale s-a adus o vătămare a drepturilor părților ori ale subiecților procesuali principali, care nu poate fi înlăturată altfel decât prin desființarea respectivului act.*

54. Conform art.281 alin.(2) din Codul de procedură penală, nulitatea absolută se constată din oficiu sau la cerere, iar, potrivit alin.(3) al art.281, aceasta poate fi invocată în orice stare a procesului, cu excepția nulității pentru cauzele prevăzute la art.281 alin.(1) lit.e) și f) din Codul de procedură penală. Acestea din urmă, potrivit art.281 alin.(4) din Codul de procedură penală, pot fi invocate: a) până la încheierea procedurii în camera preliminară, dacă încălcarea a intervenit în cursul urmăririi penale sau în procedura camerei preliminare; b) în orice stare a procesului, dacă încălcarea a intervenit în cursul judecății; c) în orice stare a procesului, indiferent de momentul la care a intervenit încălcarea, când instanța a fost sesizată cu un acord de recunoaștere a vinovăției. Conform art.282 alin.(2) și (3) din Codul de procedură penală, nulitatea relativă poate fi invocată de procuror, suspect, inculpat, celelalte părți sau persoana vătămată, atunci când există un interes procesual propriu în respectarea dispoziției legale încălcate, în cursul sau imediat după efectuarea actului ori cel mai târziu în termenele prevăzute la alin.(4) al aceluiași articol, respectiv: a) până la închiderea procedurii de cameră preliminară, dacă încălcarea a intervenit în cursul urmăririi penale sau în această procedură; b) până la primul termen de judecată cu procedura legal îndeplinită, dacă încălcarea a intervenit în cursul urmăririi penale, când instanța a fost sesizată cu un acord de recunoaștere a vinovăției; c) până la următorul termen de judecată cu procedura completă, dacă încălcarea a intervenit în cursul judecății.

55. Așa fiind, limitarea motivelor de apel împotriva soluției instanței de fond prin care aceasta admite sau respinge acordul de recunoaștere a vinovăției la cele referitoare la felul și cuantumul pedepsei și forma de executare a acesteia este de natură a acoperi, *ex lege*, orice alte vicii ce pot constitui temei al nulității absolute sau relative ale acordului. ***Rămân, astfel, nesancționate aspecte precum nelegalitatea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, nelegalitatea sentinței de admitere a acordului de recunoaștere a vinovăției, lipsa competenței materiale a instanței de fond care a admis acordul, vicierea consimțământului persoanei care a încheiat acordul de recunoaștere a vinovăției sau nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la soluționarea laturii civile.***

56. O astfel de limitare este de natură a prejudicia interesele părților interesate să solicite, pe calea apelului, desființarea sentinței instanței de fond de soluționare a acordului de recunoaștere a vinovăției, încheiat cu nerespectarea altor condiții decât cele privind felul, cuantumul și forma de executare a pedepsei, cu consecința încălcării drepturilor fundamentale ale acestora, prevăzute la art.21 și art.24 din Constituție. Mai mult, încălcarea principiului legalității procesului penal, astfel cum a fost dezvoltat la paragrafele 51 și 52, este de natură a contraveni și dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituție, conform căruia „*în România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie*”.

57. Totodată, având în vedere invocarea în una dintre cauzele deduse judecății a excepției de neconstituționalitate de către reprezentantul Ministerului Public, prin raportare la dispozițiile art.131 alin.(1) din Constituție, ce reglementează rolul Ministerului Public de reprezentant al intereselor generale ale societății și de apărător al ordinii de drept, precum și

al drepturilor și libertăților cetățenilor, Curtea reține că, în contextul celor anterior arătate, cu atât mai mult procurorul trebuie să poată solicita cenzurarea hotărârii instanței de fond prin care a fost admis sau respins acordul de recunoaștere a vinovăției, atunci când aceasta a fost pronunțată cu încălcarea dispozițiilor privind nulitatea absolută sau relativă.

58. În continuare, Curtea constată că dispozițiile art.488 alin.(1) și alin.(2) din Codul de procedură penală, ce reglementează dreptul procurorului și al inculpatului de a declara apel împotriva sentinței referitoare la admiterea sau respingerea de către instanța de judecată a acordului de recunoaștere a vinovăției, **în mod necesar și evident, nu pot fi dissociate de prevederile art.488 alin.(4) din Codul de procedură penală.** Având în vedere art.31 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, care prevede că, „*în caz de admitere a excepției, Curtea se va pronunța și asupra constituționalității altor prevederi din actul atacat, de care, în mod necesar și evident, nu pot fi dissociate prevederile menționate în sesizare*”, **Curtea își va extinde controlul de constituționalitate și asupra prevederilor art.488 alin.(4) din Codul de procedură penală.**

59. Recunoașterea de către instanța de contencios constituțional a drepturilor procesuale mai sus arătate implică **constatarea neconstituționalității dispozițiilor art.488 alin.(4) din Codul de procedură penală, care prevede soluțiile ce pot fi dispuse de către instanța de apel** în urma examinării sentinței de admitere sau de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției. Potrivit dispozițiilor art.488 alin.(4) din Codul de procedură penală, instanța poate: să respingă apelul și să mențină hotărârea atacată, dacă apelul este tardiv sau inadmisibil ori nefondat; să admită apelul și să desființeze sentința prin care acordul de recunoaștere a fost admis numai cu privire la felul și cuantumul pedepsei sau la forma de executare a acesteia și pronunță o nouă hotărâre, procedând potrivit art.485 alin.(1) lit.a), care se aplică în mod corespunzător; să admită apelul și să desființeze sentința prin care acordul de recunoaștere a fost respins și, pe cale de consecință, să admită acordul de recunoaștere a vinovăției, dispozițiile art.485 alin.(1) lit.a) și art.486 aplicându-se în mod corespunzător.

60. Curtea reține că, printre soluțiile acceptate de art.488 alin.(4) din Codul de procedură penală, **nu se regăsește nici soluția admiterii apelului privind modul de soluționare a laturii civile și nici soluția admiterii apelului și a desființării sentinței prin care acordul de recunoaștere a vinovăției a fost admis pentru aspecte precum nelegalitatea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, nelegalitatea sentinței de admitere a acordului de recunoaștere a vinovăției, lipsa competenței materiale a instanței de fond care a admis acordul sau vicierea consimțământului persoanei care a încheiat acordul de recunoaștere a vinovăției.**

61. Prin urmare, se poate constata că, în pofida normelor procedurale cuprinse în Partea generală a Codului de procedură penală referitoare la dispozițiile speciale privind competența instanțelor și la regimul nulităților, care constituie fundamentul interpretării și aplicării normelor din Partea specială a codului, instanța de apel competentă să se pronunțe asupra sentinței prin care s-a dispus cu privire la acordul de recunoaștere a vinovăției poate pronunța doar soluțiile prevăzute la art.488 alin.(4) din Codul de procedură penală, deși, potrivit art.124 din Constituție, trebuie să înfăptuiască justiția, în numele legii.

62. În concluzie, așa cum rezultă din economia art.488 alin.(4) din Codul de procedură penală, indiferent că se pronunță asupra unei sentințe nedefinitive prin care a fost admis sau a fost respins acordul de recunoaștere a vinovăției, instanța de apel nu va putea să remedieze necompetența instanței inferioare prin trimiterea cauzei la instanța competentă, potrivit dispozițiilor din Partea generală a codului care prevăd posibilitatea invocării de către instanță, din oficiu, a nulității absolute, întrucât aceasta este ținută să pronunțe exclusiv soluțiile prevăzute la art.488 alin.(4) din Codul de procedură penală, care, reglementând procedura specială a acordului de recunoaștere a vinovăției, derogă de la dispozițiile din normele procesual penale generale.

63. Totodată, Curtea mai constată că, potrivit dispozițiilor art.488 alin.(2) din Codul de procedură penală, sentința prin care a fost admis acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi atacată cu apel numai cu privire la felul, cuantumul și forma de executare a pedepsei. **S-ar putea deduce, printr-o interpretare per a contrario, având în vedere și art.488 alin.(1) din Codul de procedură penală, că sentința prin care a fost respins acordul ar putea fi**

apelată pentru orice motiv. Cu toate acestea, raportându-se la soluțiile pe care instanța de apel le poate pronunța, Curtea observă că într-o astfel de situație instanța are doar două posibilități, fie să respingă apelul ca nefondat (în măsura în care nu ar fi incidente motive de tardivitate ori de inadmisibilitate) — potrivit art.488 alin.(4) lit.a), fie să admită apelul și, în consecință, să admită acordul de recunoaștere a vinovăției — potrivit art.488 alin.(4) lit.c). **Așa fiind, nici în această situație instanța de apel nu va putea cenzura hotărârea instanței de fond dată cu încălcarea dispozițiilor privind nulitatea absolută și relativă.**

64. De altfel, Curtea constată că toate aspectele legate de nulitatea absolută, prevăzute de art.281 alin.(1) lit.a)—f) din Codul de procedură penală, care, potrivit art.281 alin.(3) și alin.(4) lit.c) din același cod, pot fi invocate în orice stare a procesului, instanța de apel va fi ținută în imposibilitate de a le cenzura. Principiul legalității care trebuie să guverneze orice act de înlăptuire a justiției este astfel profund afectat prin lipsa de corelare relevantă, motiv pentru care Curtea constată că statuarea cu privire la existența căii de atac a apelului este golită de conținut, cu atât mai mult cu cât principiul liberului acces la justiție reprezintă fundamentul art.129 din Constituție potrivit căruia „*Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii*”. De aceea, dincolo de acceptarea unor condiționări referitoare la regulile de desfășurare a procesului în fața instanțelor judecătorești, soluție ce rezultă din dispozițiile art.126 alin.(2) din Constituție și pe care legiuitorul are deplina libertate să le impună, orice limitare a accesului liber la justiție, inclusiv sub aspectul exercitării căilor de atac, trebuie să fie temeinic justificată, analizându-se în ce măsură dezavantajele create de ea nu cumva depășesc posibilele avantaje (Decizia nr.266 din 7 mai 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.464 din 25 iunie 2014). Așadar, instituirea unei căi de atac ca modalitate de acces la justiție implică în mod necesar și asigurarea posibilității de a o utiliza **pentru toți cei care au un drept, un interes legitim, capacitate și calitate procesuală** (a se vedea Decizia nr.462 din 17 septembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.775 din 24 octombrie 2014, paragraful 26).

65. Prin urmare, respectarea principiilor constituționale și a drepturilor fundamentale prevăzute la art.1 alin.(5), art.21 și art.24 din Constituție impune reglementarea de către legiuitor, la art.488 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală, a dreptului persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente, alături de procuror și de inculpat, de a formula apel împotriva sentinței de admitere sau de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției și pentru alte motive decât cele referitoare la felul, cuantumul și forma de executare a pedepsei, atunci când acestea au interesul procesual de a invoca astfel de motive de nulitate absolută sau relativă, și corelativ la art.488 alin.(4) din Codul de procedură penală, a **competenței instanței de apel de a pronunța și alte soluții decât cele de la lit.a)—c) ale alin.(4) al acestui articol.**

66. De asemenea, pentru asigurarea constituționalității instituției reglementate la art.478—488 din Codul de procedură penală **trebuie recunoscută posibilitatea instanței de a admite apelul și de a respinge acordul de recunoaștere a vinovăției dacă constată că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art.485 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură penală.** În acest context, Curtea observă că, din perspectiva dispozițiilor constituționale invocate mai sus și a prevederilor art.126 alin.(1) din Constituție, conform căruia „*justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege*”, este criticabilă soluția legislativă reglementată de dispozițiile art.485 alin.(1) lit.a) și b) din Codul de procedură penală, prin raportare la art.480—482 din același cod, care nu permite instanței de judecată să verifice corectitudinea încadrării juridice a faptelor săvârșite, întrucât, în funcție de încadrarea juridică, este stabilit și maximul special al pedepsei, iar situarea acestui maxim în limita de cel mult 7 ani reprezintă una dintre condițiile de încheiere a acordului de recunoaștere a vinovăției, conform art.480 alin.(1) din Codul de procedură penală.

67. Curtea constată că dispozițiile art.488 alin.(1), (2) și (4) din Codul de procedură penală, ce reglementează dreptul procurorului și al inculpatului de a declara apel împotriva sentinței referitoare la admiterea sau respingerea de către instanța de judecată a acordului de recunoaștere a vinovăției, **în mod necesar și evident, nu pot fi disociate de prevederile art.488 alin.(3) și art.484 alin.(2) din Codul de procedură penală.** Având în vedere art.31

alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, care prevede că, „în caz de admitere a excepției, Curtea se va pronunța și asupra constituționalității altor prevederi din actul atacat, de care, în mod necesar și evident, nu pot fi dissociate prevederile menționate în sesizare”, pentru argumentele mai sus arătate, **Curtea își va extinde controlul de constituționalitate și asupra prevederilor art.488 alin.(3) din Codul de procedură penală, precum și asupra soluției legislative consacrate de art.484 alin.(2) din Codul de procedură penală.**

68. Având în vedere observațiile de mai sus, potrivit cărora, pentru respectarea prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5), art.16, art.21, art.24 și art.131 este necesar ca nu doar inculpatul și procurorul, ci și persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente să aibă dreptul de a face apel împotriva soluției instanței de fond cu privire la acordul de recunoaștere a vinovăției, în măsura în care acestea au interesul să promoveze o astfel de acțiune, Curtea constată că, pentru restabilirea stării de constituționalitate, se impune ca dispozițiile **art.488 alin.(3) din Codul de procedură penală să reglementeze în mod corelativ dreptul participanților anterior enumerați de a fi citați în procedura de soluționare a acestei căi de atac.**

69. De asemenea, **art.484 alin.(2) din Codul de procedură penală** prevede că instanța de fond se pronunță asupra acordului de recunoaștere a vinovăției prin sentință, în urma unei proceduri necontradictorii, în ședință publică, după ascultarea procurorului, a inculpatului și avocatului acestuia, precum și a părții civile, dacă este prezentă. Or, având în vedere argumentele arătate mai sus, **Curtea constată că se impune ca instanța de fond să se pronunțe asupra acordului de recunoaștere a vinovăției în urma citării și ascultării și a persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente, dacă, legal citate, acestea sunt prezente.**

70. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art.146 lit.d) și al art.147 alin.(4) din Constituție, al art.1—3, al art.11 alin.(1) lit.A.d) și al art.29 din Legea nr.47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Curtea de Apel Ploiești — Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, din oficiu, și de reprezentantul Ministerului Public în dosarele nr.656/310/2014 și, respectiv, nr.6.220/300/2014 (1.757/2014) al Curții de Apel București — Secția I penală și constată că dispozițiile art.488 din Codul de procedură penală, precum și soluția legislativă cuprinsă în art.484 alin.(2) din Codul de procedură penală, care exclude persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente de la audierea în fața instanței de fond, sunt neconstituționale.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului, precum și Curții de Apel Ploiești — Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie și Curții de Apel București — Secția I penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 7 aprilie 2015.